

Nr 301.

Av herr **Pehrsson** i Göteborg, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 50, angående försvarsväsendets ordnande.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 50 föreslås, att Älvsborgs fästning skall bibehållas i materialreserv ehuru utan annan bemanning i fredstid än den, som kräves för tillsyn och vård av materiel och byggnader. Och har denna bemanning beräknats till

- 1 kommandant och tygmästare, kapten,
- 4 underofficerare,
- 6 korporaler och
- 3 menige.

Om värdet och betydelsen av Älvsborgs fästning för skyddandet av Göteborg, rikets allra viktigaste post mot världshavet, vittnar århundradens historia och de mycket stora bördor, riket tid efter annan iklätt sig för dess bevarande och utbyggande efter olika tiders krav.

År 1898 avgav en kommitté ett betänkande angående ordnandet av Göteborgs fasta försvar åt sjösidan. Redan 1899 beviljade riksdagen medel till bygandet av nuvarande Älvsborgs fästning, vilken år 1907 blev färdigbyggd till den fastställda planen. Under världskrigets första dagar mobiliserades fästningen i det närmaste fullständigt. En del verk åt landssidan utbyggdes och kompletterades, moderna anordningar för eldens ledning fullbordades, varjämte ytterligare ett verk åt sjösidan uppfördes, det sistnämnda med skänkta medel.

De under senaste åren verkställda utredningarna ha med styrka betonat betydelsen av Älvsborgs fästning som värn för Göteborgs stad och hamn och som replipunkt för till Västkusten förlagda sjöstridskrafter. Generalstabschefen framhåller år 1921, att "Göteborgs bevarande i svensk besittning under krig och dess tryggande mot förstöring genom bombardemang är av intresse för rikets försvar i dess helhet". Den s. k. marinberedningens förslag ansluter sig fullständigt härtill och framhåller ytterligare, att "behovet av ett effektivt fast kustförsvar på västkusten har efter världskriget avsevärt ökats". Försvarsrevisionens majoritet anser även, att "det fasta kustförsvaret måste betraktas som ett nödvändigt värn för de kustorter, vilka ur riksförsvarets synpunkt äro av den betydelse, att de under alla omständigheter måste tryggas mot fientliga anfall" och att Älvsborgs fästnings betydelse ligger "i den dubbla uppgiften att mot fientliga anfall från sjösidan trygga Göteborg

samt säkerställa den dit förlagda örlogsdepån, vilken är flottans enda replipunkt på västkusten". I det yttrande, som av chefen för marininstaben avgivits den 14 febr. 1925 yttras om det nu föreliggande förslaget: "Att såsom i förslaget förutsatts, icke avse någon fredsbemanning för Älvsborgs fästning komme att medföra ett betänkligt försvagande av hela västkustens försvar. Göteborgs stad och flottans dit förlagda örlogsdepå komme därigenom att praktiskt taget sakna skydd mot sjösidan vid ett hastigt påkommande fredsbrott."

I statsministerns yttrande i statsrådet den 20 februari 1925 betonas att krigsberedskapen har *till huvudsaklig uppgift att tjäna neutralitetsförsvaret*. Det heter däri: "Det i världen alltjämt rådande osäkerhetstillståndet innesluter även för en nation, som icke är direkt hotad, möjligheten att bliva indragen i konflikter mellan andra stater. Det är denna fara, som motiverar vidmakthållandet av de betydande försvarsanstalter, vilka föreslås i den föreliggande propositionen." Den uppfattning av försvarsproblemet, som häri tagit sig uttryck, utgår ju ifrån, att påfrestningarna på vår krigsberedskap inställa sig i händelse av en komplicerad konflikt i Europa. Men *just i det sammanhanget är*, som världskriget visade, *behovet av en rustad och slagfärdig vakhållning ingalunda inskränkt till en viss del av kusten. Den föreliggande propositionen koncentrerar dock sjö- och kustförsvaret till Östersjön. Ett neutralitetsförsvaret, som av omständigheterna skärpes till försvarskrig, kan dock lika väl tänkas förlagt till den västra kusten som till den östra, och behovet av en tillfredsställande replipunkt på västra sidan torde därför icke tarva någon ytterligare bevisning.*

Erfarenheter från världskriget giva vid handen, att ett även jämförelsevis svagare kustförsvaret har gynnsamma utsikter att kunna förhindra landstigningsförsök och bombardemang även av en starkt överlägsen angripare till sjöss. Älvsborgs fästning i full försvarsberedskap i förening med den föreslagna örlogsdepån i rikets andra stad hör till de behov, som icke förlorat sin existensgrund genom världskrigets erfarenheter, utan tvärtom i Sveriges nya militärpolitiska läge fått ökad betydelse och erhållit en mera direkt uppgift än förr i rikets försvarsberedskap.

I händelse av krig torde det, såsom jämväl i försvarspropositionen med styrka framhålles (sid. 201), med vårt begränsade antal krigsfartyg bliva ofrånkomligt att rusta en del av handelsflottans fartyg till hjälpfartyg. Då komme av helt naturliga skäl örlogsdepån i Göteborg även att få tjäna som mobiliseringsbas. Stadens dockor, skeppsvarv och hamnplatser äro dessutom oundgängliga hjälpmedel i varje situation, som påkallar, att flottan tages i anspråk.

Genom fästningens läggande i materialreserv skulle dess värde såsom skydd bliva illusoriskt.

Övriga kustfästningars befälskadrar bliva enligt kungl. propositionen så små, att de knappt torde räcka till för respektive fästningars behov. Vid mobilisering, då behovet av befäl blir ofantligt ökat, torde sålunda ännu mindre någon befälspersonal kunna avdelas från övriga fästningar till Älvsborgs fästning.

Men även om fullt utbildad befälspersonal från andra fästningar kunde ditsändas, toge det lång tid i anspråk, innan denna personal hunne sätta sig in i fästningens försvarsanordningar, kanonkonstruktionerna, egenheterna vid de olika batterierna, mineringarnas anordnande, förbindelseväsendet, särskilt telefonanordningarna, fästningens militärgeografi m. m. Innan så manskapspersonalen hunne utbildas — varifrån den skulle tagas framgår icke med full klarhet av propositionen — torde man behöva räkna med flera månaders tjänstgöring *på platsen*, innan fästningen kunde fylla sin uppgift.

Med reservpersonal, — som dessutom ej vore utbildad i fästningen, — med vilken fästningens behov anses kunna fyllas enligt propositionen (s. 326, första stycket) och med värnpliktiga, som likaledes ej erhållit utbildning i fästningen, torde den erforderliga utbildningstiden än ytterligare väsentligt utsträckas, innan fästningen kunde bli verkligt försvarsberedd.

Under denna av organisationsförslaget betingade oerhörda förberedelsetid utgör fästningen uppenbarligen intet verkligt skydd för Göteborgs hamn och stad. Och dock måste en kustfästning enligt alla krigserfarenheter, på grund av sitt läge i första stridslinjen, vara beredd att mottaga den första stöten och förberedelsetiden torde knappast kunna påräknas längre än ett fåtal dagar. Och man måste dock räkna med möjligheten, att en främmande makt, som befinner sig i krig med annan främmande makt, kunde anse sig behöva Göteborgs utmärkta hamn såsom operationsbas. Är fästningen icke i försvarsberedskap, torde ett sådant besittningstagande medföra att befästningarna komme att skötas av främmande händer, vilket för vårt land skulle medföra de allra största vådor.

I propositionen (sid. 201—202) beaktas den ökade vikten av frivilliga motorbåtskåren. Kårens största betydelse torde få anses ligga i förstärkningen av kustfästningarnas befästnings- och förbindelseorgan. För detta ändamål måste dock kårens medlemmar samövas med kustfästningens personal. Toges nu denna personal bort i Älvsborgs fästning, komme Sveriges äldsta, största och mycket intresserade frivilliga motorbåtsflottilj, Göteborgs, att icke vidare kunna få lämplig samövning, intresset försvinna och flottiljen så småningom själv dö. Den utvidgning av kåren, som det i propositionen antydda förslaget till nytt reglemente torde åsyfta, kommer vad Göteborg beträffar med all säkerhet att i stället förvandlas till en förminskning av flottiljen.

Göteborgs försvarsvänliga innebyggare och särskilt dess frivilliga försvarsföreningars intresse för stadens hamnförsvär har under de senaste åren tagit sig uttryck i betydande donationer vid den nuvarande fästningens byggande och sedermera. Göteborgs landstormsbefälsförening och dess ungdomsavdelning hava sedan 1914 deltagit i och förökat nyttan av krigsövningar vid fästningen. Även de frivilliga sjukvårdstrupperna i Göteborg ha deltagit i sådana övningar. Älvsborgsfästningskretsen av Röda korset har nedlagt ett förtjänstfullt arbete vid anskaffning och tillverkning av sjukvårdsartiklar för mobilisering m. m.

Föreningen för Göteborgs försvar har 1924 donerat dels ett markområde för försvarsändamål dels ett avsevärt bidrag till anskaffande av ett luftvärnsbatteri.

Detta verksamma försvarsintresse tog sig jämväl uttryck i den skrivelse, som vid ärendets behandling vid förra årets riksdag överlämnades till riksdagens försvarsutskott. Skrivelsen var undertecknad av ungefär 1,800 personer. De allvarliga bekymmer, som i denna skrivelse tagit sig uttryck, synas vara väl motiverade. (Bilaga.)

På grund av vad härovan anförts, tillåter jag mig yrka, att Älvsborgs fästning behålles i full försvarsberedskap, och anhåller, att försvarsutskottet ville med den sakkunskap, som står det till buds, närmare utforma detta förslag och beräkna därför erforderliga medel.

Jag har i annat sammanhang givit uttryck åt min allmänna uppfattning i försvarsfrågan, men anser jag mig, därest annat förslag än det jag sålunda i annan motion biträtt skulle vinna riksdagens bifall, böra hemställa,

att riksdagen ville besluta, att Älvsborgs fästning behålles i full försvarsberedskap, och anvisa för ändamålet behövliga medel.

Stockholm den 18 mars 1925.

I motionen instämma:

Per Pehrsson.

Edvard Lithander.

*Herman Andersson,
Grimbo.*

*Bilaga.**Till Riksdagens Försvarsutskott och Representanter i Riksdagen för Göteborgs stad.*

Undertecknade, medlemmar av Göteborgs stads samhälle, kunna icke underlåta att giva uttryck åt de allvarliga bekymmer, vilka förslaget att förlägga Älvsborgs fästning i materialreserv hos oss framkallat.

Vi anse desto större skäl föreligga att giva uttryck åt dessa bekymmer, som den ökade risk, som nämnda förslag, därest det vinner statsmakternas bifall, utsätter vår stad för, jämväl sträcker sig till hela riket.

Om Älvsborgs fästning förlägges i materialreserv, så medför detta, att det skydd fästningen varit avsedd att bereda Göteborgs stad och framför allt dess hamn blir praktiskt taget värdelöst och att örlogsflottan ej har någon skyddad replipunkt på Västkusten. Det låter sig icke göra att vid behov effektivt improvisera de föranstaltningar, som äro erforderliga för fästningens utnyttjande till att spärra inloppet till hamnen. Varken materielens anskaffning eller truppens inlärande i dess handhavande låta sig i all hast genomföras. Är fästningen däremot redan i fredstid i tillbörligt skick och besättningen inövad i sina åligganden, så finns all utsikt att kunna hindra fientliga stridskrafter att intränga i hamnen eller spärra inloppet till densamma.

Vilken avgörande betydelse det skulle äga för hela riket, att Göteborgs hamn och stad skyddades mot förstöring eller fientligt inträngande, torde icke tarva någon närmare utläggning. Den saken är lika oomtvistligt klar, som den att fästningens förläggande i materialreserv äventyrar hamnens och stadens skyddande. Det borde vara en angelägenhet av högsta vikt att, långt ifrån att förminska fästningens försvarskraft, tid efter annan tillse, att den fyller de krav, som måste ställas på en anläggning av dess betydelse. Då vi i vår egenhet av medlemmar av Göteborgs samhälle måste anses på det närmaste berörda av vad som göres eller låtes till Göteborgs skydd i händelse av krig eller befarat neutralitetsbrott, hava vi känt oss uppfordrade att inför Eder giva uttryck åt de livliga farhågor, vilka förslaget att praktiskt taget slopa Älvsborgs fästning hos oss väckt.

